

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1918 kl. 12 m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av herr Petterssons i Södertälje motion, nr 270, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av s. k. arbetskamrar.

I motion inom andra kammaren, nr 270, har herr Pettersson i Södertälje hemställt, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten att här i landet införa s. k. arbetskamrar eller vidtaga andra åtgärder i liknande syfte.

Beträffande motiveringen för denna hemställan tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har beträffande förevarande motion i föreskriven ordning anhållit om yttrande från socialstyrelsen. Dessutom har utskottet hemställt hos Svenska arbetsgivareföreningen och Landssekretariatet att till utskottet inkomma med yttranden i frågan. Samtliga dessa yttranden äro som bilagor vidfogade detta utskottsutlåtande.

Såsom av de till utskottet inkomna yttrandena framgår, hava såväl socialstyrelsen som arbetsgivarnes och arbetarnas centralorganisationer avstyrkt motionärens yrkande om utredning angående införande av s. k.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 13 saml. 4 avd. 9 häft. (Nr 10.)

*Utskottets
yttrande.*

arbetskamrar, och därvid angivit nära nog samma grunder som stöd för sitt ståndpunktstagande till förslaget. Utskottet måste för sin del medgiva, att de skäl, som av ifrågavarande institutioner anförts, synas vara avgörande. Det är nämligen icke lätt att se, vilka särskilda uppgifter lämpligen skulle kunna anvisas de ifrågasatta arbetskamrarna utöver sysslandet med arbetsförmedling, förlikning i arbetstvister och yrkesinspektion samt befogenheten att avgiva yttranden i produktions- och arbetarfrågor. På flertalet av dessa områden äro dock förhållandena i vårt land, såsom i samtliga inkomna yttranden betonas, ordnade på ett sådant sätt, att det synes tvivelaktigt, huruvida någon förbättring vore att vinna genom att arbetskamrar inrättades. Utskottet har härmed icke velat göra gällande, att icke en utvidgning eller reformering av ifrågavarande sociala institutioner kan vara behöfelig. Tvärtom vill det synas utskottet, som om särskilt yrkesinspektionen vore i behov av förbättring i vissa avseenden. Men utskottet anser, att detta kan ske på den grund, som redan är lagd, och utan skapandet av en ny vidlyftig organisation.

Motionären har emellertid vidare framfört den tanken, att arbetskamrarna även skulle få tillfälle att utöva inflytande på *arbetsledningen* och i vissa fall rent av kunna fastställa *minimilöner*. Han har dock icke närmare angivit, på vilket sätt detta skulle kunna ske. Utskottet anser det ingalunda uteslutet, att samhället bör bereda sig möjlighet att på dessa områden utsträcka sitt skydd för arbetarna, men det synes å andra sidan utskottet tvivelaktigt, att arbetskamrarna skulle bliva ändamålsenliga organ för att i nämnda avseenden representera samhällsviljan. Båda dessa frågor om arbetets ledning och om minimilöner äro för övrigt så ytterst ömtåliga, att utredning, huruvida ett samhällsingripande på dessa områden över huvud lämpligen bör och kan äga rum, i varje fall icke borde föregripas av en utredning, som har till syfte att utröna, huruvida dylika uppgifter böra anförtros åt s. k. arbetskamrar.

Då sålunda för de väsentligaste av de uppgifter, som skulle omhänderhavas av arbetskamrarna, redan nu finnas lämpliga organ, då vidare statsmakterna ännu icke ens beslutit sig för ett samhällsingripande i fråga om arbetets ledning och minimilöner, och då slutligen båda de av saken närmast berörda parterna, utan vilkas intresserade stöd hela arbetskammarinstitutionen knappast skulle få någon större betydelse, ställa sig avvisande mot förslaget, finner sig utskottet icke kunna annat än avstyrka det i motionen framförda utredningskravet.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Petterssons i Södertälje förevarande motion, nr 270, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 april 1918.

På utskottets vägnar:

GUSTAV MÖLLER.

I förevarande ärendes slutbehandling hava inom utskottet deltagit: herrar *Möller, Bäckman, Johansson* i Sollefteå, *Johanson* i Huskvarna, *Carlson* i Karlshamn, *Sjölander, Jeppsson, Svensson* i Långelanda, *Bergström* i Bäckland¹⁾ och *Jonsson* i Källerräng¹⁾.

¹⁾ Icke närvarande vid utlåtandets justering.

Bil. A.

Till Riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Genom nådigt beslut den 12 februari 1918 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva och till riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott överlämna yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 270, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av så kallade arbetskamrar.

Till åtlydnad härav får socialstyrelsen anföra följande.

Arbetskamrar, i bemärkelsen av paritetiskt från arbetsgivar- och arbetarsidan utsedda intresserepresentationer, hava sedan åtskilliga år förefunnits och varit rättsligen reglerade i Belgien, Holland och Frankrike.

Såsom väsentliga verksamhetsuppgifter för dessa institutioner torde kunna framhållas följande: att i allmänhet tillvarataga arbetarnas och arbetsgivarnas gemensamma intressen samt befordra ett gott samarbete dem emellan; att med mer eller mindre vidsträckt befogenhet verka för förebyggande och biläggande av arbetstvister samt reglera arbetslöner; att samla och bearbeta material för belysande av arbetsförhållandena inom vederbörande industri- eller lokala område samt att till statens och andra myndigheter avgiva utlåtanden i hithörande frågor.

Längst och grundligast har frågan diskuterats i Tyskland, där man emellertid i allt fall ännu icke kommit över det förberedande stadiet. Det förtjänar omnämnas, att i det här senast från arbetarhåll framförda förslaget, som utförligt refererats av motionären, arbetskamrarna jämväl tillagts uppgiften att medverka till utvecklingen av lärlings- och yrkesskoleväsendet. Anmärkas må ock, att man i detta förslag frångått principen om arbetskamrarnas begränsning till visst yrke eller viss industri och i stället ifrågasatt en rent territoriell avgränsning av deras verksamhetsområden.

Enligt vad styrelsen inhämtat, har i England en kommitté för utredning av frågor beträffande förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare framlagt förslag om upprättande av så kallade blandade industriråd med i viss mån likartad karaktär som arbetskamrarna i ovannämnda länder, och har den första organisationen av detta slag redan upprättats inom den engelska lervaruindustrien. Ifrågavarande organisation, som har synnerligen vittomfattande uppgifter, har att behandla frågor rörande arbetslöner, försäljningspriser, reglering av produktionen, åtgärder för förbättrande av arbetsförhållandena och arbetarnas hälsa, teknisk undervisning, studiet av industriella arbetsmetoder, förslag till myndigheterna i industriens intresse m. m., sålunda bland annat även rena produktionsfrågor. Styrelsen har sig emellertid icke bekant, huruvida denna organisation kan fatta definitiva beslut i ämnen, som falla inom området för dess befogenhet, eller om densamma endast har en rådgivande verksamhet.

Såsom föremål för arbetskamrarnas verksamhet här i landet har motionären särskilt nämnt yrkesinspektionen, medlingsförfarandet i vissa arbetstvister samt arbetsförmedlingen.

Vidkommande först arbetarskyddet har i vårt land uppbyggt ett system av statliga och kommunala tillsynsorgan, vilkas uppgifter icke lära kunna överlåtas på eventuellt upprättade arbetskamrar. Å andra sidan torde man hava anledning antaga, att arbetskamrar, särskilt sådana på facklig grund, skulle, under förutsättning att de bestå av intresserade och sakkunniga personer, kunna stimulera till en frivillig medverkan vid sidan av den utav staten organiserade yrkesinspektionen till arbetarskyddets vidare utveckling. Det är emellertid uppenbart, att resultatet av en sådan medverkan måste i hög grad växla allt efter det intresse och den personliga kapacitet, som ägnas åt arbetskamrarnas uppgifter. I allt fall måste den statliga yrkesinspektionen, som i vårt land äger en relativt högt utvecklade och stadgad organisation, även för den händelse att arbetskamrar skulle upprättas, förväntas bliva den drivande faktorn för arbetarskyddets utvecklande i önskvärd riktning. Socialstyrelsen vill med avseende härå erinra om det av styrelsen vid olika tillfällen under de senare åren framförda önskemålet om utvidgning av den kvinnliga yrkesinspektionen samt den för närvarande aktuella frågan om specialinspektion för skogsarbete, järnvägsdrift och elektriska anläggningar.

I avseende å arbetsförmedlingen må framhållas, att Sverige äger en jämförelsevis mycket vittomfattande och, såvitt kan bedömas, väl organiserad offentlig arbetsförmedling, vars förvaltning handhaves av lokala styrelser med lika antal ledamöter utsedda av arbetsgivare och arbetare under en opartisk ordförande. På hithörande anstalters arbetsmetoder och utveckling kunna sålunda, i motsats till vad fallet ofta är i utlandet, de närmast intresserade parterna, arbetsgivare och arbetare, i lika mån göra sitt inflytande gällande. Något direkt behov av arbetskamrars upprättande kan därför icke anses föreligga ur arbetsförmedlingens synpunkt vare sig för vinnande av medverkan vid dess förvaltning av såväl arbetsgivare som arbetare — i utlandet torde däremot nu angivna syfte varit ganska framträdande vid arbetsförmedlingens samorganiserande med arbetskamrarna — eller i övrigt vid arbetsförmedlingens ändamålsenliga utförande. Å andra sidan torde dock, därest arbetskamrar komma till stånd, ett visst samarbete mellan dessa och de lokala arbetsförmedlingsanstaltens styrelser ofta låta

sig genomföra och i vissa avseenden befinnas lämpligt även för arbetsförmedlingens vidkommande.

Vad medlingen i arbetstvister beträffar, må framhållas, att arbetstvister för närvarande så gott som undantagslöst biläggas genom förhandling mellan arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer, ofta under medverkan av statens förlikningsmän. Dessa förhandlingar föras ofta på bred basis, omfattande hela den industri, som beröres av föreliggande tvist, ett förfarande, som på ett synnerligen kraftigt sätt bidragit till att giva kollektivavtalet den stora utbredning, detsamma för närvarande äger i vårt land, och som även i andra hänseenden visat sig fördelaktigt. För att arbetskamrar över huvud kunna förväntas få någon betydelse för medling i arbetstvister, synas de därför böra organiseras centralt för hela yrkesgrenar, en organisationsform, som emellertid är mindre lämplig i andra avseenden, exempelvis för arbetsförmedlingens och yrkesskoleväsendets vidkommande, inom vilka områden lokalt begränsade arbetskamrar böra vara mest lämpliga. Det kan emellertid icke anses föreligga någon anledning att söka helt eller delvis utbyta det nuvarande förhandlingsförfarandet, vilket såsom nyss nämnts i många avseenden visat sig ändamålsenligt mot ett nytt obeprövat sådant. Snarare böra strävandena inriktas på en ytterligare utveckling av den nuvarande förlikningsmannainstitutionen, i vilket avseende styrelsen tillåter sig erinra om det av styrelsen den 13 juli 1916 till Kungl Maj:t avgivna förslaget till lag om vissa åtgärder till främjande av arbetsfred. Slutligen vill styrelsen i sammanhang härmed framhålla, att behovet av lämpliga organ för medling i arbetstvister varit den måhända starkaste drivfjädern till upprättande av arbetskamrar i utlandet, men att, såsom det ovan anförda torde ådagalägga, samma motiv icke är till finnandes i vårt land.

Om än socialstyrelsen icke kan dela motionärens uppfattning om arbetskamrarnas betydelse i nu berörda avseenden, håller styrelsen dock före, att de kunde förväntas bliva till större nytta på andra områden. Sålunda synes det icke uteslutet, att arbetskamrarna kunde lämna en god hjälp, envar inom sitt område, för insamlande av material till vissa sociala utredningar, som det ankommer på styrelsen att utföra. Vidare borde arbetskamrarna kunna i utlåtanden till myndigheterna lämna värdefulla bidrag till ett allsidigt belysande av aktuella socialpolitiska spörsmål. Även den allmänt rådgivande uppgiften kan dock synas mindre aktuell, enär arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer som regel lämnas tillfälle att yttra sig i frågor, som beröra deras intresseområden. Vad särskilt socialstyrelsen beträffar må erinras, att styrelsen vid behandlingen av vissa frågor förstärkes med två socialfullmäktige, av vilka en skall vara representant för arbetsgivare och en representant för arbetare, ävensom att vid styrelsens sida skall finnas ett av arbetsgivare, arbetare och andra på olika områden av styrelsens verksamhet sakkunniga personer sammansatt socialt råd, fördelat på erforderligt antal sektioner eller nämnder — för närvarande fyra — med uppgift att avgiva yttranden och förslag i till dess prövning hänskjutna ärenden samt att i övrigt tillhandagå styrelsen med upplysningar och praktiska uppslag.

Även på andra områden kunna anknytningar sökas till en arbetskammarorganisation. Styrelsen tänker härvid på föreliggande förslag till ordnande av förhållandet mellan arbetsgivare och lärlingar. Enligt detta skall för övervakande av lärlingsväsendet upprättas lokala lärlingskommissioner, sammansatta av arbets-

givare och arbetare på samma sätt som arbetskamrarna och liksom dessa med utpräglad yrkesbetoning. Vidare vill styrelsen erinra om det nästlidna höst avgivna förslaget till införande av fortsättningsskolor och till ordnande av den lägre tekniska undervisningen. Båda dessa förslag avse yrkesutbildningen, och låter det tänka sig, att arbetskamrar här kunde få en nog så betydelsefull uppgift att fylla. Emellertid är detta givetvis en framtidssak, som icke kan för närvarande tillmätas någon större betydelse vid bedömande av föreliggande fråga.

Såsom av ovanstående lär framgå, finnas inom olika områden, varinom i utlandet arbetskamrarnas egentliga uppgifter falla, i vårt land redan upprättade specialorgan, vilka icke kunna förväntas bli med fördel ersatta av en arbetskammarorganisation.

Några direkta positiva uppgifter för arbetskamrarna kunna därför knappast anses för närvarande föreligga. Måhända kan det dock framdeles visa sig, att ett sammanknytande genom arbetskamrar eller på annat sätt av olika organisationslinjer på det sociala området kan finnas lämpligt. Tillräckliga skäl att nu föranstalta om utredning i ämnet synas dock knappast förefinnas.

Stockholm den 12 april 1918.

Gunnar Huss.

Elis Bjurstedt.

Bil. B.

Till Riksdagens andra kammares fjärde tillfälliga utskott.

I skrivelse den 8 sistlidne februari har Ni anmodat oss att till Eder komma med yttrande rörande en av herr Pettersson i Södertälje i andra kammaren väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av s. k. arbetskamrar.

I anledning härav hava vi härmed äran anföra följande:

Arbetskamrar eller arbetsråd finnas inrättade i Frankrike och utgöras där dels av ett högre arbetsråd, som består av valda representanter för arbetsgivare och arbetare samt för senaten och deputeradekammaren jämte en del högre ämbetsmän, och dels av ett antal lokala arbetsråd, som äro organ i orterna för det högre rådet. Dessa arbetskamrar hava i huvudsak en rådgivande myndighet. Det åligger dem att avgiva yttrande och åstadkomma utredning i frågor om arbetstid och arbetslön, om åtgärder mot arbetslöshet o. s. v. I Belgien och Holland finnas liknande institutioner. De utlåtanden, dessa arbetskamrar avgiva, hava utan tvivel sitt värde, men för övrigt lär den praktiska betydelsen av dessa korporationer icke vara allt för stor.

Såsom motionären anför har däremot i Tyskland år 1910 ett förslag varit å bane om inrättande av arbetskamrar med vidsträcktare uppgift. Dessa arbetskamrar skulle nämligen icke blott avgiva yttranden i frågor rörande industri utan även hava vissa självständiga uppgifter särskilt att främja avslutande av kollektivavtal samt handhåva förliknings- och skiljedomsväsendet i arbetstvister. Detta förslag vann emellertid aldrig den tyska riksdagens bifall. Sedermera har, såsom motionären också erinrar, 1917 i den tyska riksdagen framlagts ett ännu mera vittgående förslag till lagstiftning om arbetskamrar. Det torde emellertid icke

vara riktigt att anse detta förslag såsom ett korrekt uttryck av den allmänna uppfattningen i Tyskland i dessa frågor. Då det endast är avgivet av den ena sidan, arbetaresidan, kan det i varje fall icke beteckna något allsidigt omdöme i saken.

Bland de ärenden, varmed arbetskamrarna hos oss skulle betros, om de bleve här inrättade, nämner motionären utom avgivande av yttrande i lagstiftningsfrågor och dylikt bland annat yrkesinspektion, medlingsförfarande i arbetstvister och arbetsförmedling.

Vad då först yrkesinspektionen angår, så är denna enligt vår uppfattning ändamålsenligt organiserad här i landet genom den under socialstyrelsen sorterande yrkesinspektionen, och vi hava svårt att föreställa oss, att man skulle vinna något genom att förflytta denna inspektion från socialstyrelsen till paritetiskt sammansatta arbetskamrar.

Vad beträffar avslutande av kollektivavtal och medlingsförfarandet i arbetstvister, så förvånar det oss icke, att man i Tyskland kan anse sig behöva särskilda organ för att främja dylika uppgifter, ty där äro kollektivavtalen i proportion långt mindre utbredda än här, och man är i saknad av en statligt ordnad, permanent medlingsinstitution för arbetstvister. Här i landet behöves emellertid, såvitt vi förstå, icke vidtagas några särskilda anordningar för främjandet av kollektivavtals avslutande, och i fråga om medlingsförfarandet torde detsamma gälla, som vi ovan anfört om yrkesinspektionen.

I fråga om arbetsförmedlingen klagas på många håll bland de tyska arbetareorganisationerna över den nuvarande ordningen, enligt vilken åtminstone i flera yrken arbetsförmedlingen huvudsakligen ligger i händerna på arbetsgivarna. Att man därför i det tyska riket på arbetarehåll hyser önskningsar att få arbetsförmedlingen i dess helhet att sortera under paritetiskt sammansatta organ, är begripeligt, men här i landet, där arbetsförmedlingen är kommunalt ordnad, hava arbetsgivarna icke mer, snarare mindre inflytande på densamma än arbetarna, och att här skulle finnas något skäl att omorganisera arbetsförmedlingen i det syfte motionen antyder, betvivla vi.

Då sålunda enligt vår uppfattning intet behov finnes att i vårt land införa arbetskamrar, men för närvarande det torde vara en allmän önskan att icke nya institutioner och kommissioner inrättas utan trängande behov, tillåta vi oss för vår del avstyrka bifall till motionen.

Stockholm den 2 april 1918.

Svenska arbetsgivareföreningen

Hjalmar von Sydow.

Bil. C.

Till Riksdagens andra kammares fjärde tillfälliga utskott.

Anmodade avgiva yttrande över en genom herr Pettersson i Södertälje väckt motion om införande av s. k. arbetskamrar, får Landssekreteriatet som sin mening i saken anföra följande:

Av allt att döma synes särskilt i Tyskland förefinnas stora sympatier för genomförandet av omskrivna system. Det förefaller dock, som om förhållandena i Tyskland på hithörande områden måste vara tämligen annorlunda än de, som råda i Sverige.

I vårt land har, som känt är, flertalet av de frågor, som återopas i motionen, och vilka förmenas borde ordnas genom s. k. arbetskamrar, redan funnit sin lösning genom ingripande från statsmaktens sida.

Sålunda ha vi ett system för arbetsförmedling genomfört och prövat, vilket torde ytterligare kunna utbyggas och förbättras på nuvarande grundval. Det samma gäller ifråga om yrkesinspektionen, som nu utövas i enlighet med bestämmelserna i den nyligen reviderade yrkesfarelagen. Otvivelaktigt är dessutom ett system ifråga om yrkesinspektion, där denna handhaves av och övervakas av en myndighet, som står helt vid sidan om de egentliga parterna, arbetsgivare och arbetare, att förorda före det av motionären framförda förslaget, att denna inspektion skulle handhavas av s. k. arbetskamrar, sammansatta just av nyss nämnda parter.

Beträffande vidare den stora och ömtåliga frågan om medling i tvister mellan arbetsgivare och arbetare, så har statsingripande sedan åtskilliga år tillbaka ägt rum på detta område. I främsta rummet böra självfallet dessa angelägenheter ordnas mellan arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer, och endast under särskilda situationer bör ingripande ske från utomstående håll.

Vad särskilt angår den framförda tanken, att dessa s. k. arbetskamrar skulle lämnas bindande avgörande på frågan om utgående löner, må erinras därom, att såväl arbetsgivare som arbetare här i landet hittills intagit en avgjort avvisande hållning till frågan om intressetvisters avgörande genom skiljedom, och skulle ett system sådant som det här ifrågasatta otvivelaktigt få röna det starkaste motstånd från de båda i saken direkt intresserade parterna.

Ett område, som vidröres i det uppskisserade förslaget om arbetskamrar, vilket ännu här i landet befinnes oreglerat, är den svenska hemindustrien. Emellertid har det förspotts, att ett regeringsingripande för en undersökning av förhållandena på detta område kan vara att förvänta, vadan den frågan enbart ej torde kunna påkalla en åtgärd sådan som den här ifrågasatta.

Arbetarna förfoga här i landet över omfattande och välordnade fackliga organisationer, genom vilka arbetsförhållandena i stort sett mest tillfredsställande regleras, och med det stegrade inflytande, som arbetarklassen alltjämt ernår, kommunalt och politiskt, synes behov från det hållet ej förefinnas för införande av ett system med arbetskamrar.

I anslutning till dessa korta erinringar kan landssekreteriatet alltså för sin del ej förorda förslaget om införande av s. k. arbetskamrar i Sverige.

Stockholm den 8 april 1918.

För Landssekreteriatet

Herm. Lindqvist.

Ordf.